רחל ברכות

אַ זאַמלונג דערציילונגען.

אינהאלט:

1) אונטער־בארג. 2) א בלעטל. 3) די שכינה.
4) אין דער און דער גאס. 5) די זאַגערין.
6) אין טשאַד. 7) קבורה שמש׳ס ווייב.

MADE IN POLAND
Publg B. [illegible]in, [illegible]

ווילנע — 1922

ווילנער פאַרלאַג פון ב. א. קלעצקין.

Broches, Rachel

נאָכדרוק פאַרבאָטן

JEWISH THEOLOGICAL SEMINARY OF AMERICA
LIBRARY

PJ
5129
A4
B739
Z3

דרוקעריי „ווילנער פארלאג" פון ב. א. קלעצקין, ווילנע, קליין סטעפן־גאס 23.

אונטער־באַרג.

...איך האָב אים געזאָגט... איטלאַכן טאָג געזאָגט, אַז אָן אים קאָן איך ניט לעבן, אַז ער גייט אַוועק פון מיר, איז מיר אַ פינס־טער נאַכט, אַן אַרומגעשפּאַרטע תּפיסה, אַ דול־הויז... איטלאַכס מאָל, אַז ער גייט מיט אַזאַ עקשנות אַוועק, בעט איך אים, לייג זיך פאַרן טיר, ער זאָל רחמנות האָבן, זאָל ניט גיין צו די לייט, אַהין, וואו זיי קלייבן זיך צענויף. איך קאָן ניט אויסהאַלטן איך גיי אַראָפּ פון זינען. ביז וואַנען ער קערט זיך צוריק, פאַלן ביי מיר די האָר פון קאָפּ אַרויס... און ער הערט מיך ניט. אין מיין געבעט זעט ער מער ניט ווי אַ ווילדע אייגען־ליבע, ווי אַ ניט ענטוויקלטקייט. ער שעמט זיך, זאָגט ער, מיט מיר, ער האָט קיין צוזאַמענבינדונג מיט מיר ניט: מיינע געדאַנקען זיינען אַנדערע ווי זיינע; מיר ווילן און ווינטשן בעזונדערע זאַכן אין לעבן; מיר פאַרשטייען דעם לעבן איטלאַכער פון אונז אַנדערש; מיר זיינען מערניט ווי קערפּערלאַך געבונדן, אַ קערפּערלאַך בונד איז אַ שאַנדע, זאָגט ער, פאַר אים... און נאָך, און נאָך אַזעלכע רייד... און מיט נצחון גייט ער זיך אַוועק און קוקט אויף מיר גאָרניט... איך לויף צום טיר, איך לויף צום פענסטער... איך קוק ווייט אַרויס אויף דאָס זילבערנע ווייס פאַרשנייטע פעלד, וואו זיין טונקעלע פיגור ווערט וואָס ווייטער מער פאַרטרונקען אין די ווייטקייט און אומבאַשטימטקייט... און מיין דירה פלעגט טאַקע מיר אויסקומען ווי אַ דול־הויז. איך פלעג דאָרטן אַליין זייענדיק משוגע ווערן. מיר פלעגט זיך ווילן נאָך זיין אַוועקגיין רייסן און ברעכן, און קלאַפּן, און וויינען און שרייען... און קאָפּ אָן וואַנד שלאָגן... איך פלעג וואַרפן זיך אין בעט, שליידערן די קישנס און קייקלען זיך אויף זיי, און רייסן זיך דאָס פּנים... מיין קליינע רבהלע פלעגט עס צוזען און לאַכן. זי האָט געמיינט, אַז איך שפּיל זיך דאָס מיט

איר... ער האָט געזאָגט, ער האָט צו מיר קיין געדולד ניט; ער
קען ניט ליידן מער און וויל ניט ליידן,—דאָס איז איבעריקע ליידן.
איך בין אַ מענטש ניט פון געזעלשאַפט. אַן איינ=איינציקע, ער
וויל זיך מיט מיר ניט אומטענטלען. בין איך משוגע, דאַרף איך
גיין אין דול=הויז, בין איך קראַנק, דאַרף איך גיין אין שפּיטאָל.
געזונטע מענטשן טאָר איך צו לאַסט ניט פאַלן... איך בין אַזאַ
וואָס גיב דער געזעלשאַפט גאָרניט... זיינע רייד — קאַלטע רייד
האָבן מיין בלוט געררייצט, האָבן מיר געמאַכט סמענדיקע ווייטיקן...
ער זאָגט: אַ גאַנצער אונטער=באַרג וואוינט מיט מענטשן; פיל
אַרבעטער מיט זייערע געזינדן, גאַנץ ווײלע פרויען—הויזלאַכע און
בריות, און איך קען מיט זיי ניט צענויפקומען, גיי צו זיי ניט
און וויל זיי ביי זיך ניט זען. וואָס איז ער מיר שולדיק? אָן,
מאירזאָנס פרוי עלטער פאַר מיר—גייט אַליין אומעטום מיט דעם
מאַן אויף אַלע פאַרזאַמלונגען, אַרבעט אין באַוועגונג, אַרבעט
נאָך מער פאַר איר מאַן. אָן, ציבקינס פרוי, אַ נייער מענטש, ערשט
ניט לאַנג געקומען פון ניטהי און שוין מיט אַלע אַרבעטער אויס=
געמישט זיך, שוין מיט אַלע אַרבעט אין בעוועגונג באַקאַנט און
נעמט אויף זיך אַרבעט וואָס וועלכער עס איז מאַנסביל דערגרייכט
עס ניט. וועגן יענטל דאָבקינס איז דאָך גאָר קיין רייד ניט...
יענטל האָט צוויי קינדער און גייט צוזאַמען מיט דעם מאַן האַנט
אין האַנט, רעדט רעדעס און אַרבעט ניט נאָך די כוחות. און
נאָך, און נאָך אַזוינע... און אַלע טאָג זאָגט ער מיר מוסר, און
ער וויל שוין מער קיין מוסר אויך ניט זאָגן: — אַרויסגעוואָרפע=
נע רייד, אַלץ איינס ווי וואַסער געשטויסן, זאָגט ער... ווער איז
מיר שולדיק, ער פערדינט אין פאַבריק מער פאַר אַלעמען—זיב=
ציק=אַכציק רובל חודש אין חודש, אָן, אַלע אַרבעטער, פּראָסטע
אַרבעטער פערדינען קיין העלפט ניט און האָבן זיך איינגעאָרדנט
אין דערהיים אַ רואיקן לעבן. און איך וויל אַפילו אַ ניאַנקע ניט
נעמען צום קינד, ווער איז מיר שולדיק? ווער הייסט מיר אַליין
האָרעווען און אַלע שטוביקע אַרבעט טאָן און גאַנצע נעכט אַליין
בלייבן אין שטוב זיצן. ער קען מיט מיר אין שטוב ניט בלייבן
און ער וויל ניט... איך וויל קיין דינסט ניט נעמען דערפאַר וואָס

איך וויל ניט די דינסט זאָל יעדן טאָג הערן אונזער קריגערײ,
זאָל זען מיין ערנידערונג, זאָל זען ווי איך בין משוגע, ווי איך
לויף אום איבערן פעלד ביז שפּעט אין דער נאַכט און זוך אים
און וואַרט אויף אים... איך מוז לויפן אין דרויסן, וואָ=
רום איך קען אין שטוב ניט איינזיין — איטלאַכע רגע קומט
מיר אויס ווי די אייביקייט אַליין. איך מיין, ער וועט שוין ניט
קומען, מען האָט אים אַרעסטירט, פאַרזעצט... אָפּגעמשפּט, אויפ=
געהאַנגען, דערשאָסן... און ער איז שוין ניטאָ...

אונזער דירה איז געווען איינע פון די בעסטע אונטער=
באַרג דירות. דריי שיינינקע באַקוועמע חדרימלאַך. די פענסטער
פון מיטלסטן חדר זיינען אַרויסגעקומען צום פעלד, צום וועג אין
שטאָט אַריין. די פענסטער פון שלאָף-קאַמער האָבן אַרויסגעקוקט
צום גאַנצן אונטער=באַרג מיט די צענדליקער שטיבלאַך פון די
אַרבעטער. מיט די גרויסע הויכע קוימענס פון פאַבריק... אין שלאָף=
חדר זייבען ביי אונז געשטאַנען צוויי אויפגעפּוצטע בעטן און
צווישן זיי אַ טישל מיט אַ וועק=זייגערל, וואָס האָט שטענדיק מיט
איין גאַנג געקלאַפּט און געקלאַפּט. איך האָב דאַמאָלסט אויך שלעכט
געשלאָפן. לאַנגע, לאַנגע נעכט פלעגן זיך ציען. רבהלע איז געווען
אַ רואיק, געזונט קינד און האָט מיר ווייניק געשטערט. און דערצו
פלעגט זי נעמען די מאַמע צו זיך אויף גאַנצע וואָכן.

עס פלעגט נאָך פינסטער זיין, נאָך אַ גראָבע קאַלטע שטיק
נאַכט, און עס פלעגט זיך שוין דערהערן דאָס פייפערײ — מען
רופט אין פאַבריק. יאַשע פלעגט אויפשטיין. איך פלעג נאָך דאַרפן
פריער פון בעט אַרויס טײ פאַרטיק מאַכן. נאָר איך פלעג דאָס
ברוגז מיט אים ניט איבערטראָגן. דער טאָג איז מיר געווען אַן
איבעריקער, אַ שווערער און שווער איז מיר געווען פאַר דעם
שווייגנדן דערלאַנגען אָדער עפּעס צוגרייטן. און איך פלעג בלייבן
ליגן.

יאַשע פלעגט אַוועקגיין אַזוי אַ ניכטערער ביז צוועלף, ביז
מיטאָג. מיר פלעגט ווי טאָן מיין האַרץ, ווייל מיין ליבע צו אים
האָט קיין גרענעץ געהאַט, ווייל איך האָב געמוזט וועגן אים אָפּ=
קלערן איטלאַכע רגע פון מיין לעבן. און איך פלעג קוים דער=

וואַרטן ביז עס זאָל זיך ווידער דאָס פּייפּעריי דערהערן. איך האָב
דאָס מיטאָג שטענדיק אײַפגעפּאַסט וואָס בעסער און וואָס געשמאַ-
קער. ביי מיר איז שטענדיק געווען אַ האָפנונג, אַז מיר וועלן היינט,
היינט גוט-פריינט ווערן, און פלעג אים דערוואַרטן מיט אַ פאַרגאַנ-
גענעם האַרץ... און אַז עס פלעגן זיך אויף דעם ווייסן שניי אויס=
שיטן ווי שוואַרצע ראָבן צענדליקער פיגורן—טונקעלע און פאַר-
רייכערטע—פון די אַרבעטער, פלעג איך פון פענסטער זוכן מיינעם...
נאָר קוים פלעג איך דערזען דאָס ווינטערדיקע אַראָפּגערוקטע היטל
דאָס בלייכע פנים מיט דעם פינסטערן בליק פון זיינע גרוי=בלוי=
סטאָלענע אויגן, פלעגט דאָס האַרץ ביי מיר צוריק אָפּפאַלן און
ס'פלעגט אָנהויבן צו רייסן און צו מאָנען, און צו בונטעווען...
דאָס מיטאָג-עסן פלעגט צוגיין ביי אונז שווער און אָנגעצויגן. ער
האָט בשעת עסן אַריינגעקוקט אין אַ צייטונג אָדער אַ ביכל, און
איך שווייגנדיק פלעג אים ווינשן, אַז ער זאָל אויסלייענען דאָס
שווערסטע און ערגסטע בשורה פאַר זיך... נאָכן עסן פלעגט ער
צוריק אַוועק ביז ווידער דאָס דריטע פּייפּעריי — ביז זעקס פאַר=
נאַכט, ווען די פאַבריק מאַכט זיך צו. ער פלעגט אַרומוואַשן זיך,
איבערבייטן די קליידער, ליכטיק מאַכן די לאָמפּן, אַ שפּיל טאָן,
אַ ביסל מיט רבהלען, אויב זי איז נאָר אינדערהיים געווען — זי
האָט אים אויך זייער ליב געהאַט—און דערנאָך אַרומגעלייגט זיך
מיט בלעטער, זשורנאַלן, ביכער און—האָט זיי געלייענט און גע=
לייענט ביז אָפּרייסנדיק זיך אויף איין רגע. דער סאַמאָוואַר האָט
געזאָדן, אויפן טיש זיינען געשטאַנען שיינע גלעזער און מיר זיינען
שטומערהייט געזעסן געגנאיבער ברוגזדיקע און ווי פרעמדע... די
ערשטע פלעג איך אָנהויבן ריידן. איך האָב געמוזט אַ קול דער=
הערן אין ליידיקן שטומען שטיבל. מיין האַרץ איז מיר געווען
פאַרלאָפן מיט בלוט, מיך האָט געבייצט און פון געדולד געטריבן...
איך פלעג אים עפּעס זאָגן, ער פלעגט מיר טרוקן און קאַלט ענט=
פערן. מיר פלעגט דאַכטן, דערהער איך פון אים אַ גוט וואָרט,
בין איך שוין גליקלאַך און גרייט אַלץ פאַרגעסן—אַלע באַליידיגונ-
גען וואָס איך פאַרטראָג און מיט וועלכע מיין האַרץ איז איבער=
געפילט. און איך פלעג ויך באַמיען פריילאַך=זיין, גוט-פריינד, גוט

אויפגעלייגט, זעצן זיך לעבן אים נאָענט, מוחל זיין וואָס ער ליי=
ענט, נאָר ער זאָל מיך באַמערקן. און דוכט זיך שוין נשקשה...
ער ווערט שוין אויך אַ ביסל ווייכער, ענטפערט מיר שוין אָפטער,—
שוין גוטע פריינד ווי מאַן און ווייב. — שלאָגט דער זייגער אַכט,
הויבט ער זיך פון אָרט, נעמט צענויף די ביכלאַך און קלייבט
זיך אַוועק...

— גיי ניט, יאַשע, בעט איך זיך ביי אים:—מיר וועט דאָ
זיין אומעטיק, זאָג איך אַזוי זיך, ווייל ניט דאָס איז די סיבה וואָס
איך וויל ניט, ער זאָל גיין.

גיי, זאָגט ער, אריין צו אַ שכנה. לייען עפּעס, עס איז דאָ
פיל פאַראַן וואָס צו לייענען, דאָס וועט דיר נוצן ברענגען. אָדער
קום מיט מיר אויך.

— יאַשינקע,—בעט איך זיך,—גיי ניט... אַלע טאָג גייסטו
וועק, און איך ווייס דאָ ניט וואָס איבערצוקלערן וועגן דיר, איך
גיי דאָ פון זינען אַראָפּ.

— קלער—זאַגט ער—קיין נאַרישקייט ניט. מיט מיר וועט
זיך גאָרניט טרעפן.

— יאַשינקע, טו מיר צוליב, זיץ היינטיקן מאָל אינדער-
היים...

— איך פאַרשטיי ניט—זאָגט ער—צוליב וואָס.

און ער גייט אַנטשלאָסן צום הענגער אָנציען דאָס אויבער=
בגד. נאָר איך קען ניט אויסהאַלטן. מיינע גוטע רייד צו אים
ווערן ערגער וואו פאַרזונקען. פאַר מיר שטייט אַן עקשן, אַ שונא
מיינער. איך קריג אים פיינט און וויל ניט ער זאָל אויספירן.
איך נעם זיך פאַרן טיר און וויל אים ניט אַרויסלאָזן... ער קוקט
אויף מיר ניט. רייכערט אַ פּאַפּיראָס און מיט אַ טרייסלענדיקער האַנט
שטופּט ער מיך אָפּ פון זיך און גייט זיך אַוועק. איך שריי אים
נאָך, מיין אויפרעגונג ווערט ניט איבערצוגעבן. איך שיט אים נאָך
זידלעריי, און שילט זיך און לאַך פון אים, און לאַך אָפּ פון אַלע
זיינע פריינד, פון אַלע זיינע רייד... איך רייד אַזוינס וואָס איך
וויל גאָרניט ריידן... ער גייט אַוועק. איך לויף צום פענסטער. איך
קוק דורכן שויב. קוים-קוים וואָס איך זע אַרויס דאָס שוואַרץ

פינטעלע דאָרט ווייט-ווייט איבערן ווייסן פעלד... און ווידער ווי אַלע נאַכט הויב איך אָן אומלויפן איבער אַלע ווינקלען פון וואַנט צו וואַנט, פון פענסטער צום טיר, פון איין חדר אין דעם אַנדערן, ווי אַ פאַרסמטע, ווי אַ ניט דערקוילעטע. מיר ברענט אין מוח, איך רייס זיך די האָר, איך ווער משוגע פון כּעס, פון פאַרדראָס, פון טיפן אומגליק, פון איינזאַמקייט און פאַרלאָזנקייט... די זייגערס קלאַפּן. עס איז שטיל, אומעטום אויפגעקליבן, איינגעפּירט אַ סדר נאָך פון לאַנג אָן, אַלץ אויף אַן אָרט, איך נאָר וואַרף זיך אום, שליידער זיך, געפין פאַר זיך קיין ווינקל ניט... און מיר ווילט זיך פון אַלץ אַ תּל מאַכן... אַלץ זאָל באַקומען אַן אַנדער אויסזען, אַז ער זאָל קומען, זאָל אים כאָטש וואָס עס איז איבערגעבן, וואָס איך האָב דאָ איבערגעלעבט... צעברעכן אַלץ, איבערקערן, צעררייסן. זיך אַליין אַ מעסער אין ברוסט אַריינשטעכן, אַ סוף מאַכן...

שפּעט ערשט נאָך מיטן נאַכט בערואיק איך זיך אַ ביסל און לייג מיך אין בעט אַ צומאַטערטע, אַ דערשלאָגענע, מיט פערשוואָלענע אויגן און מיט אַ צעגאָסענעם האַרץ.

און שפּעט אין נאַכט דערהער איך באַקאַנטע טריט אויפן גאַניקל... און דערזע אים צוריק. שטומערהייט קליידט ער זיך אויס, לייגט זיך אין בעט געגנאיבער פון מיינער, און שטומערהייט ציט ער זיך איבער מיט דער קאָלדרע ביזן האַלז. איך ווייס ניט, צי ער שלאָפט, צי ניט. איך שלאָף געוויס ניט... היינטיקער טאָג האָט זיך געענדיקט ווי נעכטיקער. און נאָך אַ שעה, און נאָך אַ שעה הויבט זיך אָן דער מאָרגעדיקער פונקט אויך אַזעלכער ווי די נעכטיקע, און דאָס לעבן ווערט מיר מיאוס און שווער. און איך קלער ווי פטור צו ווערן פון אים..

איך קלער וועגן יאַשען. ער איז אַ גליקלאַכער מענטש. ער איז זייער שטאַרק... יענטל זאָגט (די יענטל—ווי פיינט איך האָב זי!) ער האָט אַ שטאַרקן גלויבן אין זיין זאַך, וואָס ער טוט. ער וועגט זיך ניט, ווי אַנדערע, דאָס אַהין, דאָס צוריק. זיין געדאַנק וואָס איז שטענדיק אויסגעוועבט איינס — אַ גאַנצעס מיט אַן אָנהויב און מיט אַ סוף. ער איז, זאָגט די יענטל — ניט נאָר

אַ מאַשיניסט דאָ אויף דער פאַבריק, אַן אָנפירער פון מאַשינען ביי וועלכע עס אַרבעטן צענדליקער אַרבעטער,—ער איז—זאָגט זי—אַן אָנפירער נאָך אַ גרעסערער פון אַ הייליקער גרויסער אַרבעט. יענטל זאָגט, ער איז געאַכט אומעטום. ער איז אַ שאַרפער רעדנער, זיינע רייד באַגייסטערן איטלאַכן. זיינע ווערטער האָבן אַ וואונדערלאַכן כּוח. די קליינע, שוואַרצע יענטל אַז זי רעדט וועגן אים, קאָכט זי זיך. זי פּאַסט אים בעסער ווי איך. איך אָבער האָב אים ליב, איך קען אָן אים ניט לעבן, איך דאַרף אים פאַר זיך און וויל אים קיינעם ניט אַוועקגעבן... און ניטאָ פאַר מיר קיין הייליקע זאַך, ווען די זאַך קען אים אָפּנעמען פון מיר... און איך קען ניט ציטערן איטלאַכן טאָג, אַז מאָרגן וועל איך אים ניט האָבן. איך קאָן ניט, ווען דער גערעאָטענער, דער קלוגער זאָל קלערן וועגן וואָס אַנדערש... איך בין אומגליקלאַך ווען זיינע אויגן קוקן ניט אויף מיר, ווען זיינע רייד גלעטן און לאַסקען מיך ניט...

יענטל, די מיאוסע יענטל... זי ווייס ניט, וואָס פאַר אַ שונא איך בין איר... אַז זי רעדט מיט מיר, האַלט זי מיך, קענטיק, נאָך פאַר וועלכן עס איז מענטשן... זי דערציילט מיר אַנדערע זאַכן, וויל וויסן מיין מיינונג. קוקט אויף מיר און לויבט מיך, זאָגט, איך בין אַ שיינע... האָט צו מיר אַ געוויסן כּבוד ווי צו יאַשעס ווייב... איך האָב זיי אַלעמען פיינט—זי און איר מאַן, און זייערע חברים,—אַלע וועלכע רופן אים אַוועק פון מיר, וועלכע זיינען מיט אים אייניק... געוועזן צייטן פאַר דער חתונה און נאָך דער חתונה, וואָס ער האָט מיך אויך ליב געהאַט... ער האָט אין מיר געפונען וויפל גוטעס!... אַז איך פלעג לייענען מיט אים אַ ביכל, פלעגט זיך אים דאַכטן, אַז איך פערשטעה אַנדערש—בעסער, טיפער ווי אַלע. ער האָט אין מיר געזען אַ באַזונדער שכל, אַ באַזונדער איבערגעבנקייט צו עפּעס... ער האָט וועגן מיר פיל געדאַנקען און פיל פּלאַנען געהאַט. צו האָב איך זיך איבערגעביטן, צו ער האָט אין מיר אַ טעות געהאַט,—נאָר איצטער איז ער קאַלט צו מיר. און די קעלט פרירט מיין בלוט און טויט איטלאַכער רגע מיין לעבן. צווישן מיר מיט אים האָט זיך אַוועקגעשטעלט—זיין

זאַך, צו וועלכער ער איז וואָס ווייטער, אַלץ מער און מער איבערגעגעבן... אין מיין לעבן איז דאָס אַ שרעק... אַ סכנה... אַ ווילדע חיה, וואָס קאָן אים, איטלאַכע רגע אָפּרייסן פון מיר... און אָן אים איז מיר אַ פינסטערע נאַכט — אַן אייביקע און אָנזינענדיקע...

איך האָב געקלערט: אַז איך וועל קראַנק ווערן, וועט ער מוזן זיצן אין שטוב. ער וועט דאָך מיך ניט אַוועקוואַרפן אין מיטן פעלד אַליין און אַוועקגיין. און איך האָב געטראַכט, וועלכע קראַנקייט איך זאָל זיך מאַכן. איך האָב זיך לאַנג געפּרובט און פלעג דרויסן נאַקעטערהייט אומגיין. איך פלעג מיט באָרפעסע פיס אין שניי טרעטן. עס האָט מיך ניט גענומען — איך פלעג עסיק טרינקען, עס האָט מיך אַלץ צום בעט ניט אַוועקגעלייגט... נאָר איינמאָל, גראָד אונגעריכטערהייט איז מיר ניט גוט געוואָרן, און איך בין חלשות געבליבן. דאָס איז געווען אַרבעט=צייט. איך ווייס אַליין ניט, ווער האָט עס דערזען און ווער האָט עס געגעבן צו וויסן יאַשען. נאָר אַז מען האָט מיר דערמינטערט, האָב איך דערזען אַפילו שטוב מיט מענטשן, דעם אונטער-באַרגיקן דאָקטאָר. יאַשע האָט מיך געהאַלטן אויף די הענט און האָט אויף מיר אומעטיק געקוקט. און איך האָב זיך פלוצלונג פאַרשעמט פאַר זיין קוק און צוריק פאַרמאַכט די אויגן. דער דאָקטאָר האָט אַלעמען געהייסן פונאַנדערגיין זיך און מיר—איך זאָל רואיק בלייבן. ער האָט געפונען, אַז איך בין גאַנץ ניט געזונט, אָפּגעשוואַכט און די האַרץ אָנגעגריפן. דערצו נאָך שוואַנגער פון פערטן חודש... אַז אַלע זיינען זיך צעגאַנגען, איז מיר זייער גוט געוואָרן. די בעט מיינע איז געווען אַ ווייכע, אַ ריינע, ליכטיק אומעטום, און יאַשע איז האַלב געזעסן, האַלב געלעגן לעבן מיין צוקאָפּן און געקוקט אויף מיר און געגלעט מיר איבערן קאָפּ. איך בין געווען זייער גליקליך. זיין האַנט וואָס האָט מיך געגלעט איז געווען זייער אַ גוטע און מיר איז גוט געווען. יאַשע האָט מיך דעם גאַנצן אָוונט צוגעזען, אַלץ דערלאַנגט מיר און געזעסן לעבן מיר, און מיר האָבן צווישן זיך גערעדט אַזוי הייס, אַזוי געטריי... און מיר האָט זיך

געדאַכט, אַז יאַשע האָט מיך ליב און זיין ליבע האָט מיך גליקלאַך געמאַכט און געהיילט אַזעלכע פאַרלאָזענע אַלטע וואונדן, מיט וועלכע מיין גאַנצער נפש איז איבערגעפילט געווען. שפּעטער אַ ביסל איז יענטל אויך געקומען... זי האָט זיך געזעצט דערביי אויף אַ שטול און גערעדט מיט יאַשען. יאַשע איז נאָך אַלץ געזעסן, האַלב געלעגן אויף מיין בעט און באַהאַלטן מיינע הענט, און געגלעט מיינע פינגער, און אָפט שטילערהייט צוגעלייגט זיי צו זיינע ליפּן. איך בין גליקליך געווען און פלעג רויט ווערן ווי אַ קליין מיידעלע...

יאַשע איז ערגעץ ניט געגאַנגען. יאַשע האָט ניט געלייענט, יאַשע האָט געלאַכט זיצנדיק לעבן מיר, געזאָגט המצאות, געוואָלט איך זאָל עסן, איך זאָל טרינקען... אויף מאָרגן איז יאַשע אַ האַלבן טאָג ניט געגאַנגען אין פאַבריק. דאָס פייפערייַ איז אונז געווען ווי אַ פרעמדע זאַך, אַ ווייטע... איך בין געזונד געוואָרן. יאַשע האָט מיך געבעטן, איך זאָל נאָך ליגן אין בעט היינטיקן טאָג, נאָר איך האָב קיין צייט ניט געהאַט... אין מיין גליק האָב איך פיל אַרבעט געהאַט. מיין לעבן האָט געדאַרפט פאַרריכט ווערן...

מיר האָבן געטרונקען טיי צעפרידענע און גליקלאַכע, ווי אויף מאָרגן נאָך דער חתונה... ווי אַמאָל...

נאָך האַלבן טאָג האָט מען יאַשען גערופן אין פאַבריק. ער איז אַוועק, אָנזאָגנדיק מיר, איך זאָל זיך היטן און אָנווינשנדיק מיר אַלערליי ברכות... איך האָב זיך נאָך זיין אַוועקגאַנג ווידער אין בעט געלייגט, איך בין שלאָף געווען. — איך טראָג אין זיך אַ נייעם לעבן, אַ נייעם קינד. — איך האָב דאָס ערשט דערוואוסט זיך. — זאָל דאָס נייע קינד מיר ברענגען צוריק מיין פערלאָרענעס גליק... יאַשע איז צוריק געקומען. און ווידער הייס און האַרצליך און געטריי צו מיר. ער האָט אָבער שטילערהייט געקוקט אויפ׳ן זייגער... זיין פּנים פלעגט דערביי בלייכער ווערן און איבער די אויגן פלעגט זיך ווי אַ לייכטער אומעט פאַרציען. איך האָב אַלץ באַמערקט און שטיל צוגעקוקט. איך האָב אָנגעשטרענגט געקלערט, ווער וועט דאָ גובר זיין... ער האָט געקוקט אויפן זייגער. געוועגן זיך קענטיק און געווען צוטראָגן. אַז דער זייגער

האָט געשלאָגן אַכט, האָט ער זיך געשטעלט, און צוריק געזעצט. צו איטליכער זיין באַוועגונג איז ביי מיר אַראָפּגעפאַלן מיין האַרץ, און איך האָב געוואַרט. פּלוצלונג האָט זיך די טיר מיט טומל געעפנט, עס זיינען אַריין עטלאַכע אַרבעטער פון פאַבריק.—נו,— האָבן זיי זיך געווענדט צו אים — איר גייט ?..:—שוין נאָך אַכט...

— יאַשינקע,—בין איך צוגעפאַלן צו אים,—יאַשינקע, דו גייסט אַוועק ?...

פאַר פרעמדע מענטשן האָב איך מער ניט געקאָנט ריידן.

— איך מוז,—האָט ער זיך ביי מיר געבעטן, — היינטיקן מאָל מוז איך, מען וואַרט אויף מיר...— אויף זיין שטרענגן פּנים האָט זיך אויסגעדריקט אַ מאָדנער רחמנות. אים איז שווער געווען, ער האָט געליטן.—חנה, חנה'לע... זיי דאָ רואיק, איך וועל קומען היינט פרי צוריק. אין אַ שעה צוויי אַרום. איך מוז נאָר אַריבער-גיין, ווייזן זיך.

איך האָב פאַרשטעלט מיין פּנים פון אַלעמען און געשוויגן. איך האָב גאָרנישט געקאָנט ריידן, איך האָב זיך פּלוצלונג דער-פילט קראַנק און שוואַך. יאַשע האָט זיך פאַרלאָרן.

— זי איז ניט געזונט. — האָט ער מיך פאַרענטפערט פאַר די לייט,—איך קאָן איר אַליין ניט לאָזן,—ער האָט זיך ניט גע-קאָנט באַשליסן וואָס צו טאָן. ער איז אומגעלאָפן, געזוכט עפּעס פון איין אָרט צום אַנדערן און צום סוף אויסגעקליבן זיך און דערביי פאַרגעסן דאָס היטל אָנטאָן.

— חנה, לייג זיך בעסער אין בעט. חנה, איך קום באַלד. אין אַ שעה צוויי אַרום, פונקט צען בין איך צוריק.

איך האָב גאָרנישט געענטפערט. און די טיר האָט זיך מיט טומל נאָך זיי אַלעמען פאַרמאַכט... איך בין לאַנג אַזוי געזעסן. איך בין געווען קראַנק, און אַלע נעכטיקע שטיק האָב איך קיין כּוח ניט געהאַט אָפּטאָן. איך בין געווען אַ דערשלאָגענע, אַ בייגע-קומענע... ער איז פון מיר פאָרט אַוועק...

איך האָב אים געגלויבט, אַז ער וועט קומען פרי, ווען ער האָט נאָר צוגעזאָגט. ער האָט קיינמאָל קיין ליגן געזאָגט. נאָר מיין האַרץ האָט מיר געזאָגט, אַז ער וועט ניט קומען. פונדעסט-

ווען האָב איך געוואַרט. דער זייגער האָט געשלאָגן צוויי, און ער איז נאָך ניט געווען. עס האָט געשלאָגן דריי, פיער... ניטאָ... איך בין געלעגן מיט אָפענע אויגן, געקוקט אין דער נאַכט-פינס-טערניש... די נאַכט איז געווען ניט דורכקוקנדיק שוואַרץ... באַלד האָט זיך דערהערט דאָס פייפעריי,—ער איז ניט געווען. שוין טאָג. שוין דער מאָרגן געק'מען. וואָס איז מיט אים ?... אַכט אַזוי-גער אינדערפרי האָבן זיך צו מיר געקלאַפּט עטלאַכע ווייבער פון די אַרבעטער.

— וואו זיינען זייערע מאַנען ?—האָבן זיי צו מיר געטענהט, נעכטן אַוועק מיט יאַשען און היינט ניט געקומען. וואָס האָט ער דער יאַשע צו זייערע קליינע קינדער, וואָס נעמט ער אָפּ פון זיי זייער ברויט-געבער... איך האָב געשוויגן... לאַנג האָבן די ווייַ-בער געקלאָגט איבער מיר. איך האָב זיך געקליבן אין שטאָט אַריין דערוויסן זיך עפּעס וואָס. אַז די ווייבער זיינען אַוועק, האָב איך דורכן פענסטער דערזען קערנדיק זיך צו מיין דירה אַן אומ-באַקאַנטן יונגן מענטשן. איך בין אים אַרויס אַנטקעגן. און אין עטלאַכע ווערטער האָט ער מיר איבערגעגעבן. אַז נעכטן אָוונט האָט מען אויף אַ פאַרזאַמלונג אַרעסטירט יאַשען מיט נאָך אַרבע-טער פון זיין פאַבריק.

דאָס איז געווען גענוג! די חיה, פאַר וועלכע איך האָב זיך די גאַנצע צייט געשראָקן, איז פאָרט געקומען. — איז שוין יאַשע ניטאָ... מיט אַן אמת ניטאָ ?...

— מען האָט זיי דערווייל אין פּאָליציי אַוועקגעפירט. עס קאָן זיין, אַז מען זאָל זיי אַרויסלאָזן. געפונען האָט מען פון פערדעכ-טיקע זאַכן גאָרניט. מער ניט מען האָט ענדעקט אַ פאַרזאַמלונג פון פיל מענטשן, וואו איינער האָט געהאַלטן אַ רעדע. דעם רעד-נער יאַשען קאָן זיין מען זאָל אָפּהאַלטן אַ ביסל צייט; די איבע-ריקע וועט מען, דאַכט זיך אויף גיך אַרויסלאָזן.—דער יונגערמאַן איז אַוועק.

דער אונטער=באַרג מיט דער גרויסער פאַבריק מיט די פילע קוימענס, מיט אַלע געבייען, מיט די אַלע לייט האָבן צו מיין לעבן

קיין. שיכות ניט, ווען נאָר יאַשע געפֿינט זיך דאָ ניט. איך בין געשווינד אין שטאָט אַוועק.

איך האָב געפּרובט מיט אַלע מיטלען — מיט געבעט און מיט געלט ביי די היטער, זיי זאָלן מיר כאָטש דורכן פֿענסטער, כאָטש דורך אַ שפּאַלט לאָזן זען אים. זיי האָבן ניט געלאָזן.

מיר האָט זיך געדאַכט, אַז יאָרן־לאַנג האָב איך אים ניט געזען, אַ גאַנצן טאָג בין איך אָפּגעשטאַנען ביי דער פּאָליציי. איך בין געשטאַנען ווי אַ הונט, וועלכער וואַרט ניט אָפּטרעטנדיק אויף זיין באַלעבאָס. ערשט שפּעט אין אָוונט בין איך אַוועק צו דער מאַמען אַהיים. מיין מאַמע ווי אויך מיין שטיף־טאַטע מיט דער גאַנצער געזינד זיינען איבערראַשט געוואָרן פֿון דער בשורה. רבהלע האָט זיך געשאַרט אַרום מיר און געפֿרייט זיך מיט מיין קומען. איך האָב אָבער זי כמעט ווי ניט באַמערקט. איך האָב גאָרנישט באַמערקט. איך האָב קיינעם פֿאַר זיך ניט געזען און ניט געהערט, וואָס מען האָט צו מיר גערעדט.

איך בין געווען אויס מענטש. איך האָב געפֿילט אַ שווערע גסיסה, אַ לאַנגע גסיסה... עס איז ערשט איין טאָג אַז איך האָב יאַשען ניט געזען, און ווער ווייסט, וויפֿל טעג נאָך וויפֿל נעכט? דאָס לעבן איז פֿון מיר אַראָפּגעפֿאַלן, איז איבער מיר געהאַנגען ווי אַ איבעריקע זאַך, האָט זיך מיר געפּלאָנטערט אויף יעדן טראָט... לאַנגע שעהן, פֿילע טעג — און פֿאַר מיר האָט עס אַלץ קיין אינהאַלט ניט. די היימיקע דער מאַמעס האָבן באַמערקט, אַז דאָס איז שוין משוגעת... וואָרום ווי קאָן אַ מענטש אויסטאָן זיך פֿון אַלץ, וואָרום ווי קאָן אַ מענטש חזרן נאָר איין וואָרט נאָכאַנאַנד: יאַשע, יאַשע, יאַשינקע...

איך בין גליקלאַך געווען: אויף דעם אַנדער טאָג האָט מען צוגענומען פֿאַר יאַשען אַ מיטאָג וואָס די מאַמע האָט פֿאַרטיק געמאַכט. נאָר דאָס גליק איז ניט לאַנג געווען. אַז יאַשע איז פֿאַרשפּאַרט, אַז איך קאָן אים ניט זען האָט מיר כסדר געעגבערט אין מוח... אויף דעם דריטן טאָג נאָך גאַנץ פֿרי, אַז איך האָב זיך געקליבן ווידער אין פּאָליציי־גאַס גיין, ערשט דאַמאָלסטיקער אומבאַקאַנטער יונגערמאַן איז אַריין און האָט מיר אָנגעזאָגט, אַז

יאַשע איז שוין באַפֿרייט און איז שוין אין דערהיים אונטער־באַרג און וואַרט אויף מיר. וואָס פֿאַר אַ פֿרייד, וואָס פֿאַר אַ געשריי, וואָס פֿאַר אַ טומל ביי דער מאַמען. אין שטוב איז דאַמאָלסט געווען! איינער האָט געשריען איבער דעם אַנדערן און קיינער האָט ניט געהערט, וואָס. איך בין אומגעלאָפֿן צו אַלע טירן, געפֿאַלן איבער איטלאַכן שטול און צו קיינע ניט געטראָפֿן; אַרויפֿגעשלעפּט דעם שטיף־טאַטנס גרויסע פֿוטער און ניט געקאָנט אַריינקריכן אין איר. עמיצער האָט מיך איינגעוויקלט, אַריינגעזעצט אין אַ שליטל און צוזאַמען מיט דער מאַמען און דער מאַמעס אַ שטיף־טאָכטער זיינען מיר אַוועקגעפֿאָרן אונטער־באַרג.

איך האָב דערוויסט יאַשען אַרומגערינגלט מיט אַ סך מענטשן פֿון אונטער־באַרג. מען האָט מיט אים גערעדט, פֿאַנאַנדערגעפֿרעגט זיך: דאָס, יענץ. ער איז געלעגן אויף דער סאָפֿקע אין מיטלסטן חדר. ער איז געווען זייער מאַט און זייער בלייך מיט רויטע אויגן. אַז איך האָב אים נאָר דערזען, בין איך צוריק מיט איין מאָל ווי לעבעדיק געוואָרן. איבערן גאַנצן לייב האָט זיך מיר צעגאָסן אַ וואַרימער שטראָם, און איך האָב זיך מיט אימפּעט אַ וואָרף געטאָן צו אים... איך האָב אויף קיינעם ניט געקוקט און געקושט אים און געהאַלזט, און געוויינט און גערעדט: — צוריק מיינער, צוריק דאָ... מיין יאַשע... וועסט שוין איצט ניט אַוועקגיין, וועסט מיט מיר בלייבן, — יאַשינקע מיינער... ער האָט צו מיר אויך געשמייכלט, געפֿרעגט, וואָס מאַך איך אין געזונט, באַמערקט וואָס איך בין בלייך און אויפֿגערעגט. איך האָב געבעטן אַלעמען מען זאָל אַוועק, מען וועט בעסער אַן אַנדערש מאָל אַריינקומען, מען מוז אים לאָזן צו זיך קומען. און אַליין בין איך אַרומגעלאָפֿן איבערן שטוב זוכנדיק און טאַפּנדיק פֿאַר אים באַקוועמער צו מאַכן. איך האָב דעם אויוון געהייצט, געקאָכט און געבראָטן, געוואָלט אים מאַכן אַ בעסערן אָנבייסן.

יאַשע איז לאַנג ניט אָנגעלעגן. ער האָט זיך געזעצט צום טיש, געזוכט צווישן די פּאַפּירן; געזעצט זיך שרייבן, לייענען. ער איז געווען זייער צעטראָגן. איך האָב זיך געמאַכט, איך באַמערק ניט. איך בין צופֿרידן געווען, וואָס ער איז דאָ און מער

האָב איך שוין ניט באַדאַרפט... ער איז דעם טאָג נאָר אַרויס אויף אַ פּאָר שעה אין פאַבריק, געזען זיך מיט אַ פּאָר אַרבעטער, מיר האָבן צוזאַמען געגעסן, טיי געטרונקען... און דער אָוונד האָט זיך אָנגעהויבן. דער ווייזער פון זייגער האָט זיך גערוקט צו דער אַכטער שעה... מיר ביידע זיינען אומרואיקער געוואָרן... ער—ווי געוויינלאַך, ווי אַלע טאָג; איך אָבער האָב דאָ אָפּגעטאָן אַ שטיק און איך האָב ניט געוואוסט, ווי וועט דאָס איינגיין: — איך האָב די טיר צוגעשלאָסן און דאָס שליסל ווייט באַהאַלטן. מיר איז געווען שווער צו זיצן און איך האָב זיך אין בעט געלייגט. איך האָב געוואָלט אַנטשלאָפן ווערן, אין חלשות בלייבן, אָפּשטאַרבן, נאָר אַריבערקומען די מינוט, ווען ער וועט זיך כאַפּן, אַז ער איז פאַרשפּאַרט...

אַכט... אַכט איינציקע קלעפּ פון זייגער... איך האָב געהערט, ער האָט זיך אָנגעקליידט, גענומען עפּעס פון טיש און אַוועק צום טיר... איך האָב געהערט, ווי ער האָט די טיר געקלאַפּט, געשטויסן, לאַנג זיך ניט געכאַפּט אויף מיין המצאה... אָבער דערנאָך קענטיק איבערצייגט זיך, אַז די טיר איז פאַרשלאָסן.

— חנה!—האָב איך דערהערט אַ מאָדנעם קול—אַ שטרענגן, אַ פרעמדן, אַ כעס׳דיקן—חנה! דער שליסל וואו איז? — איך האָב זיך אַ צאַפּל געטאָן און ניט געענטפערט.

— חנה, דער שליסל וואו איז!... האָט זיך ווידער דער קול אָפּגעגעבן איבער דעם גאַנצן שטיבל... נאָר איך האָב [illegible] שוויגן. איך האָב זיך באַהאַלטן אונטערן קישן.

— חנה, דער שליסל וואו איז, וואָרום האָסטו פאַרשלאָסן?— ער האָט אַליין גענומען זוכן. אומקריכן איבער אַלע ווינקעלאַך און טאַפּן, און זוכן, און אַקערן... ער האָט ניט געפונען, ער איז אַריינגעפאַלן צו מיר אין קאַמער... אַראָפּגעכאַפּט מיט כעס די קישן פון מיין קאָפּ, מיט אימפּעט מיך אַ שלעפּ געגעבן: — דער שליסל וואו איז: דו הערסט?! — ער איז געוואָרן ווי אַ ווילדע חיה צערייצט, ער האָט זיך גענומען זידלען, איך האָב דאָס פון אים קיינמאָל ניט געהערט.—משוגע׳נע,—האָט ער געשריען—וואו איז דער שליסל. דו האָסט קיין רעכט מיך פאַרשפּאַרן. אין דול-

הויז איז דיין אָרט! איך קאָן פון דיר ניט ליידן איך בין ניט מחויב... חאַ-חאַ-חאַ (מיר האָט זיך געדאַכט, ער האָט געלאַכט...) זי פאַרשפּאַרט מיך. דאָרטן פאַרשפּאַרט און דאָ פאַרשפּאַרט... אָט איז מיר אַ טורמע, אַ ערגערע ווי דאָרטן...

נאָר איך האָב אויסגעהאַלטן און געשוויגן, דאָס האָט אים גערייצט, און ער האָט זיך אַ לאָז געטאָן צו מיר. אָט-אָט, האָב איך געקלערט, אָט-אָט הויבט זיך אָן — ער וועט מיך אָנשלאָגן. מיר האָט זיך אַזש דער קאָפּ פאַרדרייט, פונקט ווי איך זאָל אויסטרינקען אַ שטאַרקע משקה, אַזוי איז מיר הייס געוואָרן אויפן האַרץ און פריילאַך. און איך האָב זיך אונטערגעשטעלט גרייט צו פאַרזוכן דעם מאַנס קלאַפּ. ער האָט מיך גענומען טרייסלען פאַרן אַקסל שרייענדיק מיט קולות.

— ווילדע בעשעפעניש—דעם שליסל גיב!—אין דער רגע האָט ער מער אויסגעזען ווי משוגע: די האָר צופודלט, דאָס פנים לייוונט-בלייך און די אויגן זיינען אומגעלאָפן—אַזעלכע בלייענע פאַרגאָסענע אויגן... מיר האָט זיך געוואָלט מיטן פויסט אַ זעץ געבן אים איבערן פנים. דאָס פנים זיינס איז שרעקלאַך געווען און איך האָב ניט געקאָנט איבערליידן. נאָר ער האָט מיך איינגעלאָזן, און מיין האַנט איז אויך צוריק אַראָפּגעפאַלן. און ביידע זיינען מיר געשטאַנען איינער קעגן אַנדערן און געקוקט גלייך אין די אויגן אַריין. איך האָב אויסגעהאַלטן: און ער האָט זיין פנים אָפּגעקערט מיט פעראַכטונג און שנאה...

און לאַנג האָב איך געהערט, ווי ער איז אַרומגעגאַנגען הין און צוריק איבערן שטוב. די טריט זיינען געווען פיבערלאַכע שווערע. מיין אויער האָט עס ניט געקאָנט פאַרליידן. איך האָב זיך ווידער באַהאַלטן אונטערן קישן און פאַרמאַטערט פון מיין נצחון בין איך איינגעדרעמלט שווער, ווי אונטער פרעסנדע שטיינער... אַז איך האָב זיך אויפגעכאַפּט האָט דער לאָמפּ אַלץ געברענט ליכטיק און גלייכגילטיק; די זייגערס האָבן געשלאָגן פיר, און יאַשע איז געלעגן אין די קליידער אויף דער סאָפקע. האָב איך טאַקע אויסגעפירט. ער איז טאַקע ניט געגאַנגען... און מאָדנע איז מיר געווען:—אַ פרעמדע קעלט האָט דורכגענומען מיין גאַנצן

נפש... איך האָב דעם שליסל דערלאַנגט. ער איז ביי מיר געלעגן פאַררוקט אין אַ שפּאַלט אין דריטן חדרל אונטער אַ קליין קעסטל. איך האָב אָפּגעשלאָסן די טיר — איצט קאָן ער שוין פריי זיין מיין איינגעשלאָסענער... יאַשע איז ווי אַלע מאָל צו דער צייט אין פאַבריק אַוועק. איך בין געבליבן... איך האָב פּלוצלונג דערפילט, אַז פאַר מיין נעכטיקן נצחון האָב איך מיט דאָס לעצטע, וואָס איך האָב נאָך פאַרמאָגט אין לעבן באַצאָלט...— ער וועט דאָס מיר ניט שיינקען. דאָס וועט פונאַנדעררייסן שוין אינגאַנצן, וואָס מיר האָבן נאָך געהאַט צווישן איינאַנדער. הייסט עס — איך האָב פאַרשפּילט, אינגאַנצן פאַרלאָרן. און אין האַרצן האָט זיך דערפילט אַזאַ שרעק, אַזאַ ליידיקייט... לעבן מיר איז געוואָרן אַזוי טויט, אַזוי פרעמד... איך האָב גאָרנישט פאַרשטאַנען צוליב וואָס איך האָב נאָך נעכטן געלעבט... איך האָב געמוזט איצטער אויך עפּעס טאָן, ווען ניט איז די גסיסה פון לעבן געוואָרן פאַר מיר זייער שווער. ווען ניט האָב איך געפילט, ווי איך גיי אַראָפּ פון זינען. די ליידיקייט אַרום מיר איז געווען אַזאַ שרעקלאַכע, אַזאַ פינסטערע: דער צער, וואָס האָט באַהערשט מיין גאַנצן נפש, איז געווען אַזוי גרויס. אַז איך האָב געמוזט עפּעס טאָן, כאָטש וואָס עס איז, נאָר די הענט זאָלן זיך באַוועגן, נאָר דער מוח זאָל כאָטש ווי פיל עס איז טעמפּער ווערן... איך האָב געקאָכט ווי נעכטן, געווּסקט זיך מיטן מיטאָג, געגרייט דעם טיש, געשטעלט דאָס געפעס... און געפילט אַז דאָס איז אַלץ איבעריק. יאַשע איז אַריין און אַרויס, אויף מיר ניט אַ קוק טאָענדיק, אַ וואָרט ניט אויסגערעדט און קיינזאַך באַמערקט. דאָס עסן איז געבליבן אַזוי שטיין. אין שטוב איז ניט נאָר געווען אַן אומעט, — עס האָט זיך געפילט אַזאַ פרעסנדע מרה־שחורה, אַז איך האָב צום ערשטן מאָל מורא געקראָגן פאַר די ווענט מיט די הימל־בלויע אָבאָיעס. מיט די טויט־געלבע בלומען... עס האָט געדאַכט, אַז דאָרט, ווייט אין שטאָט, איז איצט אַ גרויסער תענית, אַ גרויסער געוויין, מענטשן קלאָגן און זיינען אין גרויס פאַרצווייפלונג...

פאַר זעקס האָב איך פאַרנומען זיך טיי פאַרטיק מאַכן. נאָר אַז ער איז געקומען, האָט ער זיך געהאַלטן ווי ביי טאָג. ער

האָט ניט גערעדט, ניט געגעסן, ניט געטרונקען, און איבערקליידנדיק זיך אין די קליידער, אין וועלכע ער גייט אַלע מאָל אַוועק, איז ער געגאַנגען צום טיר... איך האָב פּלוצלונג פאַרגעסן אונזער ברוגז: —

— גיי ניט! — האָב איך אויסגעשריען און איבערגעצאַמט אים דעם וועג. ער האָט ניט געהערט; ניט געקוקט אויף מיר; אויסמיידנדיק מיר איז ער אַרויס. איך בין אויך נאָך אים אַרויסגעלאָפן... אַליין בלייבן די נאַכט האָב איך שוין ניט געקאָנט. איך האָב געהאַט אים וואָס צו זאָגן, ריידן, פרעגן ביי אים, וואָס וויל ער פון מיר? גאָר ער האָט פאַר מיר אַפילו איין מינוט צייט ניט געהאַט... איך האָב זיך אים אָנגעהאַנגען אָן די אַרבל, גענומען אים שלעפּן און רייסן. ער האָט זיך געריסן צוריק. איך האָב אים פאַרן האַלז אַרומגעכאַפּט און מיר האָבן זיך גענומען ראַנגלען אויפן שניי אין דרויסן אונטער אַ שטערנדיקן טונקעלן הימל... ער איז געווען שטאַרקער פאַר מיר, ער האָט מיך אַ שטויס געגעבן, איך בין געפאַלן, און ער איז געשווינד אַוועקגעגאַנגען...

עס איז נאָך פרי געווען, אַ פריענדיקער אָוונט. אין די אונטער־באַרג שטיבלאַך פון אונטער די פאָרהאַנקעלאַך האָט זיך אַרויסגעזען פייער. דאָרטן איז באַקוועם געווען, וואַרים און היימלאַך, איטליכער אַרבעטער איז געוויס איצט געזעסן מיט זיין הויזגעזינט און האָט טיי געטרונקען. די שוואַרצע קוימענס פון פאַבריק זיינען שטיל געשטאַנען, שטומע און צאָרנדיקע, און דערפאַר האָט זיך צולייגט איבער אַלע הייזלאַך אַזאַ שטילער אָפּרו... פון מיין שטיבל האָט זיך אויך אַרויסגעזען אַ ליכטיקער פייער, נאָר דאָרטן האָט זיך קיין נפש ניט געפונען. דאָרטן איז שטיל געווען... נאָר ערגעץ וואו איז געלעגן אַ באַהאַלטענער — שד... אַריינגיין אַהין איז שרעקלאַך געווען. איך האָב געוואוסט: — קוים טרעט איך נאָר איבער דאָס שוועל, שפּרינגט גלייך דער שד אַרויס, און דאָס שטיבל וועט פול ווערן מיט אַלערליי קולות און גוואַלדן... איך האָב געפילט ווי דער שד פון אינווייניק שפּאַרט זיך צו מיר אויך אין דרויסן. — און מיר האָט זיך געוואָלט שרייען, טומלען, און טאָן אַזעלכע מעשים, וואָס מען טוט עס ניט... איך האָב געפילט

ווי דער שד שפּרינגט מיר אויף מיין קאָפּ, דרייט זיך אַרום מיר, טאַנצט מיר אַזש אין נשמה אַריין... איך האָב געמוזט טאָן הייסע זאַכן און טומלדיקע. און איך האָב זיך געוואָרפן אין שניי, געקייקלט, געשליידערט זיך, געוואַשן דאָס פּנים מיט דעם שניי, געשלונגען און געגעסן עס... עס איז מיר גרינגער געוואָרן אַ ביסל. דער ניט-מענטשלאַכער אומעט פון האַרץ איז אָפּגעגאַנגען, און דער צער מיינער איז ווי ווייכער געוואָרן, און איך האָב שוין ניט מורא געהאַט אין שטוב אַריין...

אין שטוב איז געווען שטיל, געהאָרכזאַם רואיק... אַלץ געלאַסן צעשטעלט — מיט אַ שטאַט, מיט אַ סדר. אַ גוטער לאָמפּ — יאַשעס אַ מתנה וואָס די אַרבעטער האָבן אים אַמאָל געשיינקט — האָט ליכטיק און שיין געברענט אויף דעם גרויסן טיש מיט דער ווייסער אויסגעהעפטער טישטוך, — נאָך פון מיין גאָב... צוויי זייגערס האָבן געקלאַפּט איינער צום אַנדערן ווי זיי וואָלטן זיך איבערגערעדט אויף זייער רואיקן זאָרגלאָזן לשון.

— ווער וואוינט דאָ? ווער? — האָב איך געפרעגט אַרומקוקנדיק זיך איבער אַלע זייטן.

און מיר האָט זיך געוואָלט לאַכן און איך האָב געלאַכט, אַזוי לעכערלאַך איז דאָס אַלץ אויסגעקומען... און מיר איז פּלוצלונג אַריין אַ גליקלאַכער געדאַנק. פונ׳ם געדאַנק איז מיר אַזש הייס געוואָרן — אַזוי קלוג איז ער געווען און אַזוי גוט: — איך וועל אַלע זיינע ביכער צערייסן, און זאָל ער וויסן. דערמיט וועל איך אַ גרויסע נקמה נעמען פון אים. יאָרן-לאַנג אַז ער קלייבט זיי, — איך וועל אין איין שעה אַתּל מאַכן פון אַלץ. ער האָט דאָ אַזעלכע פּאַפּירן — אַלע נויטיקע און טייערע, וועלכע ער האָט קוים באַקומען... וועגן זיך האָב איך ניט וואָס צו קלערן, דערמיט וואָס איך וועל דאָס אָפּטאָן, האָב איך געוואוסט, גיי איך דאָ איבער אַ גרויסן גרעניץ, צוריק קומען איז שווער. נאָר איך האָב סיי ווי סיי ניט צוליב וואָס, און דער שד פון ערגעץ אַ פאַרשטעלטער, אַ באַהאַלטענער, האָט זיך ווי גערייצט מיט מיר, געוואונקען און געהייסן, איך זאָל ניט קלערן, איך זאָל טאָן... אַ גאַנצער אַלמערל מיט ביכער, אַן אָנגעוואָרפענער טיש מיט בלעטער און זשורנאַלן

ביכער אַלערליי פון אויסלאַנד, ניט ערלויבטע, קוים ערוואָרבענע... און דער שד האָט געהייסן, געלאַכט ערגעץ מיט משוגענע העויות. משונה׳דיקע און ווילדע, געשטופּט מיר אין די הענט...— און גרינג און גיך האָבן זיך געריסן, גאָר אָן טומל, ווייך און שטיל — די האַרטע פּאַפּיר מיט די טויזנטער פאַרשריבענע, געדרוקטע אותיותלאַך, ווערטער, געדאַנקען, איך האָב געריסן און געקוואָלן — איך האָב נקמה גענומען. איטליכן איינציקן שטיקל פּאַפּיר געריסן און איבערגעריסן, געטראָטן און פונאַנדערגעבלאָזן איבער׳ן שטוב. און דער שד האָט זיך שוין אויך ניט באַהאַלטן. ער איז שוין אין גאַנץ שטיבל געשטאַנען. ווילד און שרעקלאַך האָט אויסגעזען דאָס חדר. — קופּעס אָנגעריסענע פּאַפּיר אומעטום, — און ווילד און קרום איז דאָס טישטוך געהאַנגען אויפן טיש, די בערגן האָבן זיך געשלעפּט... און אַ שטול אַ שוואַרצער איז געלעגן מיט די פיסלאַך אַרויף... איבער מיין גוף איז אַ מאָדנע קעלט אַריבער. — וואָס טו איך? — איז מיר דורכגעלאָפן אין קאָפּ. נאָר קלערן האָב איך ניט געקאָנט. איך האָב געמוזט ברעכן, רייסן, ווען ניט איז אונמעגלאַך געווען צו אָטעמען אַפילו, איך האָב געמוזט שרייען, ווען ניט, איז דאָס אומגליק, מיט וועלכן עס איז פול געווען מיין נפש, צו גרויס און צו טיף, און ניט מענטשלאַך...

אַ ביטערע, פינסטערע ליידיקייט אַרום מיר. אַ ווילדער משונה׳דיקער אומעט, אַ כיפּער צער. — און דער לאָמפּ אויפן טיש האָט עס אַלץ באַלויכטן מיט אַ שטיין-רואיגן פייער... איך האָב אים נור איין שליידער געטאָן, און ער איז געפלויגן ווייט צום טיר און האָט זיך פונאַנדערגעשאָטן אויף טויזנטער שטיקלאַך... דאָס גאַז האָט זיך אויסגעגאָסן, און פינסטער איז געוואָרן, אַ גראָבע, שוואַרצע פינסטערניש אין גאַנץ שטיבל... איך האָב שוין ניט מורא געהאַט. דעם שד האָב איך גובר-געווען. איך בין שטאַרקער געווען פאַר אים. איך האָב אים געלאַכט אין זיין העסליכן לאַכענדיקן פּנים אַריין. איך האָב געלאַכט אין דער פינסטער. און די פינסטערניש האָט ווי ווידערגעקלונגען מיט הונדערטער קולות, שרעקלאַכע און נאַרישע... די לופט אין חדר איז רויכערדיק שטיקענד געוואָרן פון פאַרגאָסענעם גאַז. איך האָב זיך אַראָפּגעלאָזן

אויף דער ערד און געקוקט מיט אָפענע אויגן דער לאַנגער נאַכט אין די אויגן אַריין... מיין ערגסטער שונא איז אַפילו ניט חושד, וואָס צוטוט זיך דאָ. איין איינוואוינער אַפילו פון גאַנצן אונטער-באַרג קאָן זיך איצט ניט פאָרשטעלן, אַ וואָסער געשטאַלט מיין דירה האָט. אַלע מענטשן אויף דער גרויסער וועלט לעבן אין זייער אַלטן נעכטיגן שטייגער, און איך האָב שוין מיין סדר איבערגעריסן. איך בין אַרויס פון זיי און טו איצט וואָס איך וויל, און קאָן טאָן וואָס איך וויל, און וועל טאָן וואָס איך וויל... איך קאָן אַפילו איצט טאַנצן גיין. אומשפּרינגען אין דער פינסטער, אויסקליידן זיך נאַקעט-הייל און קוליען זיך, און דרייען זיך... קיינער טוט עס ניט, און איך טו... און דער שד האָט ווידער געוואונקען מיר און געלאַכט צו מיר, און גערייצט זיך מיט מיר: — הוליע, שפּרינג, זינג, שריי, פייף און קער אַלץ איבער קאַפּויער!... און איך בין פון זאָרט אויפגעשפּרונגען. האָב געטאַנצט און געדרייט זיך, געלאַכט און געקוליעט זיך, אַראָפּגעריסן פון זיך די קליידער און געלאָפן אין דער פינסטער...

די נאַכט איז געווען אַ לאַנגע, נאָר איך האָב איר ליינג פאַרגעסן. עס האָט געדאַכט, אַז פון אָוונט, זינט מיין שונא איז אַוועק, איז אַ האַלבער דור אַוועק—ווי ווייט יענע צייט איז פון מיר! — און וואָס איך האָב מער געקלערט וועגן אים, אַלץ פיינטער האָב איך אים געקראָגן, אַלץ פרעמדער איז ער מיר געוואָרן. נקמה האָב איך געוואַרט פון אים נעמען, אַ בלוטיקע נקמה האָט מיין נשמה געדורשט. — איך וועל אים קיילענען, — האָב איך אָבגעקלערט... און באַשלאָסן... מיט זיין בלוט קאָן איך זיך נאָר באַרואיקן. און דער נייער געדאַנק האָט מיך ווידער אויפגעהויבן און איך בין געקראָכן זוכן אין דער טאַפּענדער פינסטערניש. איבער אַלע ווינקלען זוכן די פאָליצע וואו די מעסער ליגן. איך האָב געפונען. איך האָב זיך געזעצט ביים טיר און געוואַרט ביז ער וועט קומען, ביז איך וועל קאָנען אָרויספפאַלן אויף אַים...

איך ווייס ניט ווי לאַנג איך האָב אויף אים געוואַרט. די פינסטערניש האָט אָפּגעשטופּט פון מיר די ליינג פון דער צייט. פלינקע, באַקאַנטע טריט האָבן זיך אויפן גאַניקל דערהערט... איך

האָב זיך אויפגעהויבן. מיין האַרץ האָט זיך אויך אויפגעהויבן. אין שויס ביי מיר איז געלעגן דאָס מעסער, מיט וועלכן איך האָב באַשלאָסן אים דערהרגענען. ער איז אַריין. ער האָט זיך אָבגעשטעלט. ער האָט זיך קענטיק פאַרוואונדערט אויף די פינסטערניש און אויף די שטיקענד — דומפּפּענדיק לופט.

— וואָס איז דאָ!? — האָט ער אויסגערופן מיט שרעק. —

און גלייך געריבן די שוועבעלאַך. נאָר איידער עס איז ליכטיק געוואָרן, בין איך אויף אים אַרופגעפאַלן. ער האָט אויסגעשריען. אין דער רגע האָט אַבליץ געטאָן אַ שוועבעלע, און מיט איין בליק קענטיק, האָט ער באַנומען דאָס גאַנצע בילד... ער האָט ווידער אויסגעשריען און האָט זיך אַ וואָרף געטאָן צו מיר. דאָס מעסער, קענטיק, האָט ער באַמערקט און געוואָלט עס אָפּנעמען. זיינע הענט זיינען געווען שטאַרקע, אייזערנע, און ווי נור איך האָב מיין האַנט מיט דעם מעסער אויפגעהויבן, האָב איך צוריק באַקומען אַ שטוס. ער האָט זיך באַמיט אין דער פינסטער כאַפּן מיין האַנט. דאָס געווער ביי מיר אָבצונעמען. און לאַנג האָבן מיר זיך געראַנגעלט... דאָס מעסער איז אַראָבגעפאַלן, און מיר האָבן איינער דעם אַנדערן איינגעלאָזן. ער האָט ווידער געריבן אַ שוועבעלע און געקרעכצט. מיין מעסער האָט אים ניט פאַרוואונדעט נאָר גייענדיק איבערן שטוב און זוכענדיק אַ לאָמפּ האָט ער זיך געשאָקלט און געבויגן ווי פון אַ שווערן ווייטיק.

עס איז ליכטיק געוואָרן. און איך האָב מיין געווער ווידער געפונען און ווידער זיך אַרויפגעוואָרפן אויף אים און ווידער האָבן מיר זיך לאַנג געראַנגלט און ער האָט מיר ווידער גובר געווען. איך בין געוואָרן פלוצלונג שלאַף און געטרייסלט זיך נאַקעטערהייד. ער האָט מיך כמעט אויף די הענט אין קאַמער אַריינגעטראָגן און אין בעט איינגעדעקט. איך בין געווען אָן כח. מיין אָטעם האָב איך ניט געקאָנט כאַפּן, דאָס האַרץ האָט געקלאַפּט און אין מח האָט געזאָדן און קאַלט איז מיר געווען, אַ אינעווייניקסטע קעלט. ער האָט זיך אויך אַריינגעוואָרפן אין דער אַנדער בעט אויך פאַרמאַטערט און מיד. ביי אונז איז שטיל געווען... איך האָב זיך דערמאָנט, אַז ביי אונז אונטער דער פאָדלאָגע דראַפּען זיך מייז... איטליכע נאַכט הער איך אונטערן בעט אַ געלאַף

פון פיל קליינע געשווינדע פיסלאַך. די מייז האָבן מיר זיך פאָרגעשטעלט—גרויסע, שוואַרצע מיט לאַנגע, האַרטע עקען, און איך האָב לאַנג געקלערט וועגן זיי... עס איז טאָג געוואָרן. דער אויפגאַנג פון ווינטער־טאָג איז מיר שוין באַקאַנט געווען. עס האָט מיר שוין דערעסן—אַ ליכטיק גרויער נעבעל, אַ רייער און אַ קאַלטער, וואָס וועקט און שלעפערט איין. עס האָט מיר אויך דערעסן דער ליכטיקער אָבשיין און זון־אויפגאַנג ביי מיר אין קאַמער: — דער ברייטער, העלער פאַס ווי אַן אויפגעעפנטע טיר אין פינסטערן חדר... דאָס האָט מיך גערייצט. איך האָב פאַרמאַכט שטאַרק די אויגן, כדי עס זאָל פינסטער זיין.

דאָס פייפעריי האָט זיך דערהערט, נאָר יאַשע האָט זיך ניט גערירט פון אָרט. וואָס ער האָט געקלערט, האָב איך ניט געקאָנט וויסן, ווי איך האָב ניט געוואוסט קיינמאָל, ער איז געווען פאַר מיר אַ פרעמדער מענטש, וואָס האָט מיר נור מיט זיין פנים דערמאָנט מיינעם זייער אַ נאָענטן אייגענעם... די זייגערס האָבן געקלאַפט,—דאָס איז אויך אויסגעקומען נאַריש און איבעריק. וואָס עס האָט זיך צו טאָן אין ערשטן חדר: די אָנגעשליידערטע שטיקלאַך פאַפיר מיט די אָנגעבראָכענע גלאָז־שערבלאַך, מיט מיינע קליידער אומעטום פונאַנדערגעוואָרפענע, — דאָס האָט שוין קיין פנים ניט געהאַט פון שטענדיק. די זייגערס נור האָבן זיך קליימערשט געמאַכט ניט וויסנדיק פון אַלץ...

עס האָט שוין געשלאָגן זיבן. עס איז שוין געווען נאָך זיבן. און מיר זיינען נאָך אַלץ שטיל געלעגן. און אַז עס איז שטיל געווען, האָט מיך ווידער גערייצט די אָנגעצויגענע שטילקייט, אַ שווערע, אַ משונה'דיקע—ווער קאָן דאָס איבערטראָגן... איך האָב געפילט, ווי מיך הויבט פון אָרט און אָט — אָט שריי איך זיך פונאַנדער. ווייל פון די שטילקייט באַקומט מיין מוח אַ מאָדנעם שטעכענדיקן ווייטיק, וואָס עס ווילט זיך ווייגען און שרייען און בוואַלדעווען און קערן די וועלט...

עמיצער איז אַריין... יאַשע האָט געמוזט אויפשטיין זען, ווער איז דאָס, און די שטילקייט האָט זיך איבערגעריסן. איך האָב דערקענט נאָכן קול מיט וועמען יאַשע האָט גערעדט. דאָס איז

געווען אַ קריסטליכער אַרבעטער—אַדאַמאָוו. ער איז געקומען פרעגן ביי יאַשן, וואָס גייט ער ניט, און נאָך זאַכן וואָס איז שייך צו דער פאַבריק. ער איז געווען אונטער יאַשעס האַנט ביי די מאַשינען. יאַשע האָט אים געזאָגט, ער קאָן ניט אַוועקגיין—די ווייב איז קראַנק. אפשר, האָט ער געפרעגט ביי אַדאַמאָוון, ווייס ער, אָדער ווער ניט איז אַ דינסט... אויב זי קאָן, זאָל זי כאָטש שוין קומען. איך האָב ניט געקאָנט אויסהאַלטן. — יאַשע! — האָב איך אַ געשריי געגעבן, אַראָפשפרינגענדיק פון בעט: — יאַשע? דו זאָלסט זיך ניט דערוועגן צו ברענגען אַהער אַ פרעמדן מענטשן, דו ווילסט, איך פאַרשטיי דיך, מיך אַרומשטעלן מיט שומרים, זיי זאָלן מיך היטן... דו מיינסט, איך וועל זיך שעמען פאַר פרעמדע מענטשן, איך וועל מורא האָבן.—זאָג איך דיר, אַז איך האָב פאַר קיינעם ניט קיין מורא... אָט לויף איך אַרויס אַ הייל נאַקעטע פאַר דער גאַנצער וועלט. דו הערסט, מיך אַרט ניט, דו הערסט יאַשקע, איך האָב אַלץ אָנגעוואָרן...

און איך האָב געשריען, איך בין געלאָפן פון פאָרהאַנקע, נאָר יאַשע איז מיר אַנטקעגן געקומען און מיר האָבן זיך איינגעקייטלט איינער אין דעם אַנדערן...

— אויב דו ווילסט מיך ברענגען דערצו, זיך אַ טויט אָנטאָן,—האָב איך געשריען, — דאַרפסטו זיך ניט מאַכן אַזוי פרום און גיין הינטער אַרום מיט הינטער־געסלאַך... פאַרצאַמען מיר מיט פרעמדע מענטשן. אויב דיר איז ליב דיין לעבן, קאָנסטו זיך לעבן און טאַנצן פון גליק... איך—אָט זע: איך מאַך שוין פון זיך אַ סוף. איך האָב גאָרנישט און דאַרף גאָרנישט... — און איך האָב זיך געריסן פון זיינע הענט און געשלאָגן זיך איבערן קאָפ, און געריסן די האָר; איידער איך פלעג כרעפן צו מיין קאָפ פלעג איך זיך אָפשלאָגן אָן זיין האַנט; און אַזוי האָבן מיר זיך געראַנגלט און געוואָרפן זיך פון איין ווינקל אין דעם אַנדערן... וועגן אַדאַמאָוון האָב איך ניט געקלערט, צי ער איז נאָך דאָ, צי ער קוקט אויף אַלץ, צי ער וואונדערט זיך... וועגן אים האָב איך גאָר פאַרגעסן. איך האָב געוואָלט זיך אַליין דערהרגענען. איך האָב מיין אייגענע העמד אויף זיך צעריסן, איך האָב זיך געביסן

דאָס לייב, איך האָב זיך געשליידערט אויף דער ערד. איך האָב געוואָלט גיכער, גיכער דעם סוף... יאַשע האָט מיך ניט איינגעלאָזן; ער האָט זיך אין מיר איינגעבונדן, און איך האָב ניט געקאָנט פון אים לייז ווערן... די הענט, מיט וועלכע איך האָב זיך אַלץ צו מיין האַלז געצילט האָט ער מיר אויף הינטן פאַרדרייט. איך האָב אַזוי הויך געשריען אַז איך בין הייזעריק געוואָרן. נאָר איך בין מיט איין מאָל שטיל געוואָרן... עס האָט זיך געטראָפן אַ מאָדנע זאַך:—יאַשע האָט זיך הויך אויפן קול פאַרנאַנדערגעוויינט. איך האָב אים קיינמאָל ניט געזען וויינענדיק... אַזאַ געוויין איז שרעקלאַך געווען. איך האָב נאָר איין מאָל געהערט, ווי מיינער אַ קרוב, אַן אַלטער מאַן האָט מיט אַזאַ יאָמער באַוויינט זיינעם אַ יונגן איינאיינציקן געשטאָרבענעם זון... איך האָב אין גאַנצן נפש דערפילט אַ טיפן רחמנות.—ווי אַ קליין רויטע פינטעלע אין אַ גראָבער גרויסער פינסטערניש, האָט פאַר מיר געבלאָנדזשעט אַ קליין דריי-יאָריקע מיידעלע, מיין רבהלע. איך האָב זי גאָר ווי פאַרגעסן, יאַשעס געוויין האָט מיר זי דערמאָנט... וואו איז זי מיין קליין טאָכטערל? און איך האָב אויך אָנגעהויבן וויינען, יאַשע האָט מיין געוויין ניט געקענט הערן, ווי איך זיינעם. ער איז אויפגעשפרונגען פון אָרט און אַרומגעלאָפן איבערן חדר. זיינע טריט זיינען געווען פלינקע און שווערע. איך האָב זיי ניט געקאָנט הערן און האָב געוויינט און געריסן זיך די האָר, און געקלאַפּט זיך אין ברוסט, און געביסן די פלייש, און געקריצט מיט די ציין...

און דערנאָך זיינען אַוועק נאָך פיל טעג. איך בין משוגע, האָבן אַלע באַשטימט. מען האָט מיך געוואָלט היילן, נאָר איך האָב ניט דערלאָזן. דעם אונטער-באַרגיקן דאָקטאָר האָב איך צו זיך ניט צוגעלאָזן. איך האָב אים פון אַלע צייטן פיינט געהאַט. ער איז זייער דיק און זייער רואיק; און שטענדיק האָט מיר זיין פנים דערמאָנט אַ צייטיקן קירבעס, וואָס איז גרויס ניט אויפצוהויבן און האָט אַ ווערט פון דריי גראָשן. ער האָט מיר פאַרשריבן אַ רפואה, איך זאָל דאָס אויסנעמען עטלאַכע מאָל אטאָג. נאָר איך פלעג

דאָס אויסגיסן. דער גאַנצער אונטער-באַרג האָט געוואוסט פון מיין קראַנקהייט. אַנדערע פון זיי פלעגן זיך באַמיען פאַרבייגיין— אפשר וועלן זיי הערן מיינע געשרייען. אַנדערע, צוליב יאַשען האָבן אויסגעמיידט מיט אים זיך צו באַגעגענען, כדי זיין צער ניט אָנצוקוקן. די לייט וואָס פלעגן קומען צו אונז, האָבן מיך גערייצט און פון געדולד אַרויסגעבראַכט... די מאַמע מיינע פלעגט קומען יעדן פרימאָרגן און אָפּזיין ביי מיר ביז שפּעט אין אָוונט. דאָס האָט מיר זייער דערעסן. איך האָב ניט איבערגעטראָגן אירע טרערן און אירע רייד. זי האָט באַקלאָגט אַ גרויסן אומגליק, אָבער אירן, ניט מיינעם... — צרות מיינע גרויסע,—פלעגט זי קלאָגן,— געהאָדעוועט, געהאָדעוועט, געבליבן אַ קליין יתומהלע פון טאַטן, געהאָדעוועט און אָבגעהיט ווי דאָס שוואַרץ-אַפּל, געלערנט און געפּוצט, און איצטער — אָט האָסטו זיך אַ נחת. אויף די עלטערע יאָרן... — זי האָט איר נחת פאַרלאָרן. צו איר נחת האָט זיך געפאָדערט, איך זאָל יעדן טאָג אָנקליידן זיך אין שיינע קליידער און זאָל צו איר אין געסט קומען, און ווייטער דאַרף זי ניט. וואָס מיט מיר צוטוט זיך, אויב ביי מיר צושפּרינגט מיין האַרץ. ברענט מיין מוח... צוגייט מיין נשמה — צי דאָס דאַרף זי וויסן? צי דאָס האָט איר געאַרט?... איך פלעג אין כעס זיין און שרייען אויף איר און טופּען מיט די פיס כדי זי זאָל ניט ריידן... מיינע שטיף-שוועסטער פלעגן אויך קומען. כלומרשט ריידן מיט מיר, ווי מען רעדט מיט אַ נאַרישן קינד, נאָכגעבן מיר און אָפּנאַרן. איך פלעג זיי אויסווייכן און מיט זיי אַ וואָרט ניט וועלן ריידן. איטליכע באַוועגונג מיינע פלעגט מען באַמערקן און שושקען זיך וועגן דעם און ביי זיך אַנדערש איבעררריידן. מיינע אַ מומע באַשקע איז געקומען לכתחילה צופאָרן פון שטאָדט און געטענהט, מען זאָל מיך היילן, און אויב מען מוז מיך אין דול-הויז אַוועקפירן וואָרום זשע פירט מען ניט?... אויב דאָס דאַרף קאָסטן געלט. דאַרף מען ניט קאַרגן — ביז דאָס לעצטע. אויב ביי מיין מאַן קלעקט קיין הוצאות ניט, דאַרף מען בעטן ביי קרובים, ביי גוטע לייט. זי אַליין גיט צו שטייער... געקומען מיין שטיף-טאַטע און גאָר געהייסן,—אויב איך וועל נאָר מאַכן עסקים, מיט אַ גוטן רוט שמייסן,

דאָס איז די בעסטע רפואה פאַר די לייט, האָט ער געזאָגט... דאָס איז געווען אָוונט-צייט, איך האָב געכאַפּט אַ ברענענדיק לאָמפּ פון טיש און אים זי געוואָרפן אין פּנים. ער איז אָפּגעשפּרונגען ניט געשאַטערהייט. איך האָב אים נאָך צוגעזאָגט אַנ׳אַנדערש מאָל, אויב ער וועט דאָס שוועל אַריבער, אַ מעסער אין זיין פּעטן בויך אַ ריינשטעכן.

אַז איך בין משוגע, האָב איך געוואוסט ניט אַזוי פון זיך ווי פון זיי אַלעמען. מען האָט גערעדט הויך וועגן דעם און עצות געגעבן וואָס צו טאָן מיט מיר, ווען איך בין דערביי געזעסן. יאַשען האָט עס גערייצט... ער איז געווען דער איינציקער, וועלכן איך האָב געקענט איינליידן. מיר איז פיל גרינגער, ווען ער האָט זיך נאָענט לעבן מיר געפונען, און איך האָב נאָך ווי עס איז געקענט אַראָפּשלינגען אַ ביסן, ווען ער האָט מיך געבעטן. נאָר ווי ער איז נאָר אַרויס, האָט זיך מיין אומעט פאַרגרעסערט און אַ שווערע מרה-שחורה האָט מיך אַרומגעוויקלט און איך האָב זיך קיין ווינקל ניט געפונען. איך האָב זיך געפונען פאַרשפּאַרט, אַרומגעצאַמט, אַרומגעשטעלט מיט די ערגסטע וועכטער, וואָס קאָנען מיך שמייסן, ווען זיי ווילן, וואָס ווילן מיך אין דול-הויז אַוועקפירן.

יאַשע איז שוין אין פאַבריק ניט געגאַנגען. ער פלעגט לעבן מיר זיין נאַכט אין נאַכט, זיין אויפגעוואַכט צו מיינע שטיק, צו מיינע ווילדע חלומות. ער האָט געקראָגן אַן אַנדער פּנים. ער איז געוואָרן בלייך, און זייער אָפּגעמאַגערט, אויסגעדאַרט, אַרומגעוואַקסן, און זיינע אויגן האָבן פיבערלאַך געזוכט אַרום... די מעסערס און די איבעריקע שאַרפע זאַכן האָט ער פאַרשלאָסן... ריידן מיט מיר פלעגט ער ווייניק, נאָר שטענדיק, וואָס ער פלעגט מיר זאָגן איז געווען מיט גוטן און ווייך. איך האָב דאַכט זיך, געקראָגן מער ווערט פאַר אים זייענדיק אַ קראַנקע ווי אַ געזונטע, מיט משוגעת —מער ווי מיט אַ קלאָרן זינען. איך האָב מיט אים אויך ווייניק גערעדט. איך האָב שוין גאָר קיין רייד ניט געהאַט. דער מענטשלאַכער גלאַטער לשון איז ערגעץ פאַרפאַלן געוואָרן. איך פלעג זיך וועלן איינהאַלטן, איך זאָל ניט ריידן נאָכאַנאַנד איין וואָרט, נאָר איך האָב ניט געקאָנט, האָב איך נאָר איין וואָרט אַרויסגע-

רעדט. האָב איך דאָס ניט געקאָנט אָפּשטעלן... געדאַנקען האָב איך געהאַט סאַמע מאָדנע, סאַמע קינדערשע און נאַרישע. ווען איך וואָלט זיך וועגן וויכטיקס פאַרקלערן, וועגן דער ווירקלאַכקייט, וואָלט איך דאָס ניט אויסגעהאַלטן. דאַמאָלסט האָב איך געמוזט אַ טויט איבער זיך אָנטאָן. דאָס לעבן האָט ביי מיר אַלץ אָפּגענומען. איך האָב זיך געפונען בלאָנדזשענדיק איינע אַליין אין אַ וויסטעניש אַ צעברענטע פון אַ שרעקלאַכן דאָרשט... אַ פאַרלאָזענע... אויב איך האָב נאָר געמאַכט ביי זיך אויף אַ וויילע אַ הסכם אויף מאַטערן זיך נאָך און לעבן, האָב איך געמוזט פאַרנעמען מיינע געדאַנקען מיט אַלע קליינע זאַכן, מיט אַלע קינדערשע. איך האָב געקלערט וועגן די שוואַרצע מייז וואָס טאַנצן אום אונטערן פּאָדלאָגע. שעהן-לאַנג פלעג איך אָפּקלערן וועגן אַ קליין מיידעלע—איך אַליין, — וועלכע פלעגט אַלעריי קונצן אָפּמאַכן איבער אַ גרויסן שפּרינג-רייף, אַ מתנה פון מיינער אַ מומען. אַ מיידעלע בין איך געווען אַ גליקלאַכע און אַלע האָבן מיר אַ פולע גליק צוגעזאָגט...

אַז איך פלעג זיך פאַרטראַכטן, פלעגן די שטוביקע מיינען, גאָט ווייס וואָס אין מיין מוח קומט פאָר, און פלעגן זיך שרעקן און באַהאַלטן זיך אין די ווינקעלאַך, ערוואַרטנדיק פון מיר, איך ווייס אַליין ניט וואָס.

עטלאַכע מאָל זיינען געקומען פון שטאָט דאָקטוירים און צוזאַמען מיט דעם אונטערבאַרגיקן געוואָלט מיך באַטראַכטן, געפינען אין מיר ריכטיקע סמנים פון משוגעת. איך בין געווען דאַמאָלסט אויסער זיך און האָב זיי טאַקע אַלעריי משוגענע שטיק באַוויזן. קיין רפואות האָב איך ניט גענומען. איטלאַכן מאָל די רפואה אויסנעמען האָט מיך צו טרערן געבראַכט, און איך האָב דאָס אָן דער ערד געוואָרפן... און טעג זיינען געגאַנגען, און וואָכן זיינען אַוועק...

אויף יאַשעס אָרט אין פאַבריק איז שוין אויסגעשריבן געווען אַן אַנדער מאַשיניסט, אַ דייטש... מיר האָבן נאָך געוואוינט אין דירה, נאָר מיר האָבן געדאַרפט שוין פון איר אַרויס. יאַשע האָט אַפילו גאַנץ גוט פאַרדינט, נאָר ער איז געווען אַ גרויסער

בעל־צדקה און דעריבער האָט זיך ביי אים קיין גרויסע געלט ניט געקענט קלייבן. איצט, אַז אַלץ איז אָפּגעלאָזן געוועזן, קיינער האָט ניט געהיט און אַכטונג געגעבן, עס האָט זיך אומעטום געבראָכן און געשאָטן,—איז גיך אַוועק דאָס ביסל אָפּגעשפּאָרטעס געלט. יאַשעס געדאַנקען זיינען געוועזן, אַז צו פרילינג צו זאָלן מיר ביידע ערגעץ אַוועקפאָרן. וואוהין, האָט ער נאָך ניט אָפּגעקלערט. ער האָט געקלערט וועגן געלט. איך האָב שוין מײַן נייעם קינד דערפילט... איטלאַכס צאַפּל זיינס האָט ביי מיר אויפגעוועקט שווערע געדאַנקען... דאָס קינד, וואָס איז אונטער דער ברוסט ביי מיר געלעגן, איז אַלעמען געוועזן אַ איבריקס... פאַר זיין געבאָרן האָבן זיך אַלע נעשראָקן, און איך נאָך מער פאַר אַלעמען... איך האָב איטלאַכס מאָל נאָכגעפרעגט זיך וועגן רבהלען, נאָר מען האָט מיר געזאָגט, אַז זי האָט דאָרטן ביי דער מאַמען אַ גוטע ביאַנקע און קימערט זיך ווייניק וועגן איר מאַמען...

און אַזוי האָט זיך די צייט גערוקט. אַ טאָג אַן ערגערער, אַ טאָג אַ גרינגערער; אַ טאָג מיט מער שטיק, אַ טאָג מיט ווייניקער. אַ טאָג האָב איך גאָר אָפּגעשריען און אָפּגעוויינט, אַן אַנדערן גאָר שטיל געזעסן און מיט קיינעם אַ וואָרט ניט אויסגערעדט, מיינע קליידער זיינען שוין געוועזן אַלע צעריסן, צעשאָרן מיט דער שער; די בעסערע כלי־בית צעבראָכן, פון אַלץ כמעט אַ תל געמאַכט... און אַזוי איז זיך געגאַנגען אַ טאָג פאַר אַ טאָג. דאָס האָט אַלעמען פאַרמאַטערט און פון געדולד געטריבן. עס האָט געדאַכט, עס וועט גאָר קיין סוף ניט נעמען, מיר אַליין איז דאָס ערגער געווען ווי אַלעמען. לעבן אַזוי—אַ לאַנגן לעבן איז אוממעגלאַך געווען. עס האָט געמוזט נעמען אַ סוף. און איך האָב געקלערט וועגן סוף. איך האָב באַשלאָסן—אַ טויט זיך אָנטאָן. לאַנגע טעג פאַרצאָגטע און פינסטערע, איינערלייאיקע, אָן אַ שטיקל פאַרענדערונג האָבן מיר מיין בלוט געסמט. דעם טויט מיינעם האָב איך אַנדערש ניט געקאָנט זען — אַ רויטן, אַ בלוטיקן, אַ פלוצלאַכן אויף דעם ווייכן, ווייסן שניי ביי אונז אונטערן פענסטער... ביי נאַכט, האָב איך געקלערט, ווען קיינער וועט זיך ניט כאַפּן. וועל איך זיך אַרויסגנבבענען און איבערשניידן זיך דאָס האַלז... איך האָב געהאַט

באַהאַלטן אַ שאַרפן גרויסן שפּיציקן קיך־מעסער. די איבעריקע זיינען פאַרשלאָסן געוועזן אין שרייב־טיש ביי יאַשען און ער האָט קיינס אויפן שטוב ניט אַרויסגעלאָזן, נאָר איינער איז געלעגן ביי מיר אין שלאָף־חדר אויפן טישל הינטער דעם וועק־זייגערל איינגעוויקלט אין אַ בלוי־סאַמעט זעקעלע, מיט וועלכן איך פלעג אַמאָל שפּאַצירן גיין... יאַשע האָט אָפט געקוקט אויפן סאַמעט זעקעלע און ניט געטראָפן, וואָס דאָרט ליגט באַהאַלטן. איך האָב אויך געקוקט אויף דעם און געקלערט, אַז קיינער ווייס ניט, וואו מיין טויט איז, אַז ער שטייט מיר צוקאָפּן אַלע נאַכט און אַלע טאָג, און לוינט מיר נאָר די האַנט אויסציען, דערלאַנגען דאָס מעסער, אַרויס דרויסן ווען עס ווערט טונקל,— און דאָס ווייסע שניי באַגיסט זיך מיט מיין רויטע צאַפּלדיקע הייסע בלוט...

דער ווינטער איז געגאַנגען צום סוף. די טעג זיינען שוין לייִנגער געוואָרן און פריילאַכערע. אַ ליכטיקע, פריילאַכע זון פלעגט לאַנג איבער דער ערד שטיין. איך האָב דערפילט עפּעס אַנדערש אין זיך. מיך האָט מער געטריבן ערגעץ ניט ווייסנדיק וואוהין. דער שטאַרקער, גרויסער הזק, וועלכן מיין נפש האָט באַדויערט, איז ווי נאָך גרעסער געוואָרן און איך האָב געבענקט און געזאָרגט, געקרעכצט און געוויינט.

איך האָב צו ביסלאַך שוין אָנגעהויבן שלאָפן, נאָר דער שלאָף האָט ביי מיר מיט זיינע משונהדיקע חלומות צוגענומען מער געזונט, ווי צוגעגעבן...

דאָס איז געווען איינמאָל... נאָך אַ שווערן טאָג אין וועלכן מיין בענקעניש האָט זיך באַזונדערש שווער אַרויסגעגעבן, בין איך ביי נאַכט איינגעשלאָפן. איך האָב געזען אַ שווערן חלום. פון אָנהויב איז שטיל געווען, — אַ געוויינלאַכע שטילקייט, דערנאָך איז ווי טומלדיקער געוואָרן. דאָס פייער פון היינג־לאָמפּ איז ווי גרעסער געוואָרן, ווי מיט איין מאָל אָנגעצונדן. און שדים אַלערלייפיל און פול האָבן זיך איבערן גאַנצן שטוב צעלאָזן... איך בין געווען אין קאַמער ביי זיך און פון דער עטוואָס אָפּגערוקטער פאָראַנקע האָב איך אַלץ צוגעקוקט. די שדים האָבן געהאַט מאָדנע

געשטאַלטן: מיט בערד און אָן בערד, מיט פּנימער און אָן פּנימער; ביי אַנדערע האָב איך נאָר קעפּ געזען, קיין קעפּ אויך ניט — אַרומגעזעגטע קלעצלאַך... שדים... מאָדנע שדים... זייערע גופים כּסדר גרויע, אַרומגענייטע מיט געלבע און ווייסע קנעפּלאַך... איבער מיר איז אַ משונה-אימה אַריבער. שדים... זיי האָבן געטאַנצט, איבערן טיש געשפּרונגען, זיי האָבן מיט די פּיס צוגעקלאַפּט און מיט אַ לעפל אין אַ טאַץ צוגעפּויקט... איך האָב זיך איבערן קאָפּ איבערגעדעקט, נאָר דאָס ליכטיק פּייער, וואָס זיי האָבן געמאַכט, זייערע רייד — טומלדיקע און שושקענדיקע האָבן מיר ניט געלאָזן איינליגן, און איך האָב זיך צוריק אָפּגעדעקט, און ווידער געקוקט דורכן שפּאַלט פון פאָרהאַנקע. און פּלוצלונג, ניט וויסנדיק אַליין, וואָס איך טו, בין איך פון בעט אַראָפּגעשפּרונגען און געלאָזן זיך לויפן דורך דער פאָרהאַנקע אין שטוב אַריין.

איך בין שטיין געבליבן. איך האָב געמוזט אויסשרייען. אַלע שדולן האָבן זיך אָפּגערוקט, און פּנימער, פיל פּנימער, בערדיקע און געגאָלטע, אַלע שרעקלאַכע און העסלאַכע, האָבן זיך צו מיר אַ קער געטאָן. און צווישן זיי — יאַשע, וועלכער איז צו מיר צוגעלאָפן, און פאַרשטעלנדיק מיך, און שטופּנדיק מיך צוריק אין קאַמער, האָט ער מיך געבעטן: — חנה, חנהלע, איך בעט דיך, גיי לייג זיך, זיי רואיק, שרעק זיך ניט... נאָר איך האָב אים פון זיך אָפּגעשטויסן, ער האָט מיר פאַרשטעלט. איך האָב פאַרגעסן, אַז איך שטיי הייל-נאַקעט, נאָר אין איין נאַכט-העמד, מיט צעלאָזענע האָר, אַ באָרפוסע, מיט היילע אָרימס, איך האָב געוואָלט זען, גוט זען, — ווער זיצט דאָרטן צעזעצט ביי אונז אין גאַנצן שטוב. און איך האָב דערזען... אפשר אַ מאַן אַכט צו צען, אַלע אין גרויע קליידער מיט זילבערנע קנעפּ, אַנדערע זיינען אַזוי זיך געזעסן, אַנדערע האָבן איבערגעלייגט אַ גאַנצן אָנגעלייגטן טיש מיט פּאַפּירן. איינער איז אויפגעשטאַנען, עפּיס געמורמלט צו מיר, איך האָב ניט פאַרשטאַנען, וואָס. יאַשע האָט מיך מיט געוואַלד אַריינגענומען אין קאַמער, מיך איינגעדעקט אין בעט און געבעטן רואיק זיין. איך האָב געהערט זיין שטילן שעפּטשען איבער מיר — מיין באָענסטער מענטש אויף דער גאַנצער וועלט, מיין טייערער...

אַ זיסקייט האָט זיך צעגאָסן איבער מיין האַרץ... — יאַשע, יאַשינקע, ליבער מיינער, — האָט זיך ביי מיר אַרויסגעריסן גאָר ווי געזונט, גאָר ווי אַמאָל, — יאַשינקע וואָס איז דאָס?..

— זיי נאָר רואיק, חנהלע, איך בעט דיך... נאָר מען האָט אים אַרויסגערופן פון מיר, און איך בין געבליבן אַליין... דער שפּאַלט פון פאַראַנקע איז נאָך זיין אַרויסגאַנג גרעסער געוואָרן, און איך האָב אָנגעשטרענגט געקוקט אַהין... אַנטקעגן מיר פּונקט אויבן אָן איז געזעסן אָנגעבויגן איבער אַ קופּע פּאַפּיר אַן אַלטער, אַ גראָבער, מיט אַ קיילעכדיקן אָפּגעשאָרענעם קאָפּ און מיט אַ רויטן פּנים. פלעגט ער נאָר אויפהויבן זיין פּנים, פלעג איך דערפילן אַ מאָדנע שנאה צו אים. איך האָב דאָס פּנים ניט געקאָנט איבערטראָגן. דאָס איז ניט געווען קיין שד... אַ שד, דאַכט מיר, איז שטענדיק בויגיק און געשווינד, האָט אַ דינינקן פּישטשענדיק קול, האָט פלינקע בעוועגונגען און שאַרט זיך אום געשווינד איבער אַלע ווינקעלאַך... דאָס איז געווען אפשר דער שטן אַליין — אַ גראָבער אַן אָנגעגאָסענער, אַ שווער-בעוועגנדיקער... און זיין קול איז געווען הייזעריק און אַלט, און זיין פּנים העסלאַך ניט אָנצוקוקן... ערגעץ ווערים דאַרפן זיך געפינען, ערגעץ אויף דער גרויסער וועלט, גרויסע ווערים, אָנגעזויגענע, אָנגעצופּטע מיט מענטשן-בלוט. און אַ שרעק, און אַ שנאה, מיט עקל און פאַראַכטונג האָט זיך ביי מיר צו אים דערוועקט... די בלוט זיינע האָט מיר געדאַכט, איז ניט ווי ביי אַלעמען: — רויטע און ווייןשיינע, ביי אים דאַרף זיין בלוי-שוואַרצע, געדיכטע, מיט שמאַלץ דורכגעווייקטע... איך ווייס וואָס צו טאָן, האָב איך זיך דערמאָנט... אָט ליגט איבערגעבויגן זיין גראָבער האַלז, אַ נידעריקער און אַ פעטער, — איך שטעך נאָר אַריין מיין שפּיציקן באַהאַלטענעם מעסער, און זיין בלוט גיסט זיך אויס, די העסלאַכע, מיאוסע בלוט..

דאָס איז ער דאָך! — האָב איך זיך דערמאָנט, — אָט דער איז דאָך דאָס, וועלכער האָט מיר מיין גאַנצן לעבן מיין רו צוגענומען. ער האָט מיר מיין יוגנט אונטערגעהאַקט, ער האָט מיך משוגע געמאַכט... איך ווייס, ווער ער איז. ווען איך האָב אים דערזען

מיט זיינע געזונטע טרעטנדע טריט, און זיין גרויען מאַנטל מיט די בלישטשענדע קנעפּלאַך, האָב איך, נאָך אַ קליין קינד זייענדיק, קיין אָרט ניט געפונען, וואו פון אים צו באַהאַלטן זיך, מיין גורל איז געווען אין זיינע הענד... נאָך אַ קליין מיידעלע זייענדיק, האָב איך, אים דערזעענדיק, געפילט אין אים מיין שטאַרקסטן שונא אין לעבן. ער איז מיין אייביקער שונא... ער... ער... און די לאַנגע שלאָפלאָזע ווינטער-נעכט האָב איך נאָר אים געזען. ער האָט ביי מיר איטלאַכע רגע צוגעכאַפּט מיין יאַשען... ער איז די שרעקלאַכסטע בריאה צוליב וועלכע איך האָב זיך אייביק געצאַפּלט געשראָקן און לעבן ניט געקענט... אָט-אָט זיצט ער זיך אַזוי רואיק קאַלט... אָנגעזעטיקט פון מיין לעבן, אָנגעטרונקען פון מיין בלוט... איך מוז מיט דעם מעסער פון אים נקמה נעמען...

און איך האָב זיך געגנבעט שטיל, אַז קיינער זאָל ניט הערן, איך האָב דעם שפּיציקן מעסער באַקומען. מיינע פיס זיינען באָרבעס געווען, און די טריט מיינע האָבן זיך ניט דערהערט... מען האָט מיך נאָר באַמערקט, ווען איך בין, הויך אויפגעהויבן דאָס מעסער, גלייך צוגעלאָפן צום אויבן-אָן... אַלע האָבן זיך. אַ שאָט געטאָן נאָך מיר. אין חדר איז געוואָרן עפּעס שרעקלאַכס... מען האָט מיך געשטויסן און געשטופּט, און געריסן. איך האָב געצילט זיך צו מיין ציל—צו דער גראָבער האַלז... צו די כלומרשט פאַרוואונדערטע אויגן מיט דעם כעסדיקן מיאוסן גלאַנץ אין זיי... איך האָב אים פיינט... ער שרעקט מיך איצטער ניט. ער רופט ביי מיר אַרויס אַ גאַל-געפיל. און וואָס גיכער ווילט זיך מיר אין זיינע ווייכע פלייש דאָס שאַרפע שפּיץ אַריינשטעכן... אַלע האָבן געשריען. אַלע האָבן מיך געכאַפּט. איימיצער האָט מיר אַ קלאַפּ געטאָן איבערן פלייצע... דער קלאַפּ איז געווען אַ שטאַרקער, און אינגאַנצן גוף האָט זיך מיר ווי אַ גאָס געטאָן... יאַשע האָט אָנגעהויבן שרייען.—זיין קול האָב איך דייטלאַך געהערט. עמיצער האָט מיר אַ צווייטן זעץ געטאָן. איך האָב זיך געמוזט צובויגן,—אַזוי שטאַרק איז ווידער דער קלאַפּ געווען... נאָר פונדעסטוועגן האָט מיין מעסער דערלאַנגט... איך האָב דערזען נאָענט פאַר מיינע אויגן ווי אַ גאַנצע פאַרגאָסענע טייך בלוט... רויטע בלוט, וואַרימע בלוט,

מענטשלאַכע בלוט... און קולות אַלערליי משונה-ווילדע, אָנזינענדיקע. און שדים האָבן ווידער געשפּרונגען, געטאַנצט, געקוליעט זיך... געשטופּט זיך איבער מיר... איינער איז געפאַלן איבערן אַנדערן, איינער האָט מיך געריסן פון צווייטן... און דייטלאַכער פון אַלץ האָב איך געהערט יאַשעס קול, אויך אַ ווילדן און אַ שרעקלאַכן: — שלאָגט זי ניט!... שלאָגט זי ניט!... וואַגט זיך ניט אָנרירן זי!... נאָר דער קול האָט זיך דערטרונקען אין שטאַרקן טומל. די שדים האָבן אים איינגעשלונגען מיט זייערע ווילדע ברומענדיקע קולות... די בלוט האָט זיך געגאָסן און רוישנדיק געשפּריצט... איך האָב נאָר געזען פאַר די אויגן רויטע, רויטפאַרגאָסענע קאָליאָרן . . . .

. . . .